

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Detmold, Samuel

5565 [1804/1805]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9634

אויף , זיינט וועגען צו פֿעלדע צו ציהן .
ווייל ער נונמעהר וועגן אמנון'ס טאָד
גטרעסטעט וואָר :

יד (א) דאָך וואָוסטע יואב וואָרן
צריה , דאָס דעם קעניגס דערין
נאָך ווידר אכשלוס וואָר . (ב) ער
שיקטע דאָהער נאָך וקועה , לים זיך
פֿאָן דאָרט איינע קלונע פֿרויאַ אָטמן ,
צו דער ער שפראַך : שטעללעדריך אלס
העטעסט דואַ טרויער , לעגע טרויער-
קליידער

לִצְאֹת אֶל-אַכְשָׁלוֹם בְּיַדְנָחֶם
עַל-אַמְנוֹן בְּיָמֶת :

יד (א) וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה
כִּי-לֹבְהַמֶּלֶךְ עַל-אַכְשָׁלוֹם :

(ב) וַיִּשְׁלַח יוֹאָב הַקְּוֵעָה וַיִּקַּח
מִשָּׁם אִשָּׁה חַבְמָה וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ
הֲתֵאָבְלִינָא וְלִבְשֵׁינָא בְגָדֵי
אֲבִל

ב א ו ר

יואב כי לב המלך על אנשלוס , ר"ל שהי
בלבו להנקם ממנו , ע"כ תוכן דבריו ,
ופירושו טוב וישר בכללו , אלא שאין הכרח
לומר שיצא דוד למלחמה בפועל , כי אפשר
לא הי' הכתוב מונע מלהזכיר זה , אלא הי'
מ כנס בדעתו לנאח , ויתכן כי נחרות אלו
שלחיוה פעמים אל מלך גשור להסגיר לו
את אנשלוס , וכאשר לא אבה לשמוע אלו
התועז והכין את עצמו למלחמה , והי' תמיד
בדעתו לנאח אלו , אבל לא הספיק לעשות
עד שנסח , ואז נשכך חמתו ולא יכא . ולא
יוכיר הכתוב זאת בפירוש כדרכו לעזוב דבר
בלתי ראוי , ולא לכתוב כ"א תכלית הדבר ,
ומתכליתו כנין ראשיתו . ומה שבא ומכל
לשון נקבה נראה שהיא כשוויכל , אלא שאין
נורכ כ"כ לשמור המין בנא פעל לפני הפועל
כטודע .

יד (א) וידע , אע"פ שכלה המלך לנאח
למלחמה , מ"מ ידע יואב
כי לב המלך רע על אנשלוס , כי אין ספק
שדבר הוא עם המלך על דבר אנשלוס להשיט
וראה שעוד לבו איננו שלם עמו , והעד מה
שבא' להלן : היד יואב אתך , ומאין ידע זאת
אם לא שכבר השתדל יואב בעצמו להטות לב
המלך אל בנו , וידע דוד כי לב יואב טוב אל
אנשלוס , וכבראה יואב שאין יכולת בידו
להטות לב דוד בדבריו משב תחבולה להטות
ע"י האשה החכמה . (ב) החכמה , ואף
שם יואב הדברים נפיה , נריך לחכמה
היודעת לקדר דבריה , לדבר אל המלך
ולחשיבו

ונס כלתה נפשו לנאח אל אנשלוס מרוב
אהבתו לו . אמנם אין פירושם מסכים עם
הענין המסופר בפרשה הנאה , כי אם
כדבריהם כן הוא למה נריך יואב לתחבולה
עם התקועית ? ולמה הוצרכה האשה להוכיח
את המלך שלא ישיב את נדחו ? ומדוע אחרי
אמר המלך להשיב את אנשלוס משב יואב זאת
למכירתו מן בניו המלך ? ועל כלם אחרי
שב אנשלוס , ביה דוד שלא יראה פניו וישב
שנתים בלי ראות פניו , ויואב ירא לדבר
בשבו אל המלך , וזה לאות ברור שלא שב
קרובו מעליו . והנה עכ"ז העיר ג"כ הרב ר'
הירן וויזל (במאסף לשנת תקמ"ח) , ובאר
שם הפסוק בענין אחר , לדעתו טעם לנאח
לנאח למלחמה , והענין , שמקן ג' שנים
לפרידת אנשלוס , נעתקה מחשבת אבל
דוד למחשבות נקמה , כי נעץ לנאח למלחמה
אל מלך גשור להלחם עם אנשלוס להרגו ,
וסבור דוד שעי"ז תשוב נפשו למנוחתה וינחם
מאבלו . והנה הדין עמו בטעם מלת לנאח ,
אבל אין דעתי נוטה אליו בנאור המקרא ,
כי לדבריו הי' ראוי לכתוב אפכא וינחם דוד ,
כי כלה לנאח וגו' כי הינאיה תהי' סבה
להנחם , כ"ש שאמר דוד עי"ז תשוב נפשי
למנוחתה . ומהרי"א כתב בדעת האסור
שמלת ופכל לשון מכינה , כמו לא יכלה
(ברא' כ"ג) , וענינו שבגלג השנים יכא
דוד כמה פעמים לנאח בשביל אנשלוס , עד
שנחם על חמתו , אז מנע את עצמו או את
עבדיו לנאח יעוד אל אנשלוס , ועכ"ז ידע

קליידער און , אונד זאלכע דין ניכט , דאמיט דוא איינע פרויא פאר שטעללסט , דיא זייט לאנגר צייט אום איינען פאר שטארבנען טרויערט . (ג) געה זאראן צום קעניג , אונד רעדע מיט איהם פאלגענדרגשטאלט . יואב לעגטע איהר נעמליך דיא ווארטע אין דען מונד .

(ד) דיא הקועית שפראך הירוויף מיט דעם קעניג : זיא פיל נעמליך אויף דאן אנגעזיכט צור ערדע , שטרעקטע זיך היין , אונד ריף אויס ; הילף ! אקעניג ! (ה) וואס איזט דיר , פראגטע דער קעניג . זיא ערווידרטע איך בין ליידר ! איינע וויטווע , מין מאן איזט מיר געשטארבן . (ו) נון האטטע דיינע מאגד צווייא זעהנע , דיזע גריהטן אויף דעם פעלדע אין שטרייט , ניאמאגד וואר צו געגן , דער זיא אויסאיינאגד געבראכט ; דא שלוג דער איינע דען אנדרן , אונד בראכטע איהן אום .

(ז) איצט קעמט דיא גאנצע פאמיליע איבער דיינע מאגד , אונד שפרעכן : גיב דען ברודר מערדר הערויס , דאס וויר איהן הינריכטן , וועגן דער מארד טאט , דיא ער און זיינס ברודר בגאנגן , אונד

באור

ולהשיבו כראוי , כילא ידע האיך יתגללו הדברים ביכה ובין המלך . (ד) והאמר אל המלך , כלל , ושב אל פסוק הקודם , שנאמר וישם יואב את הדברים בפיה , אמר עתה שהיא אמרה את הדברים האלה אל המלך , וחס"כ מפרט האיך היה הדבר . (ז) ואמר שנפלה על אפי' וגו' . (ו) ויכו , וי' וזכוספת ומשטרויך (עיין בנאור יהושע ב'ד') . (ז) בנפש , במכת נפש , וכמוהו לא נכחו נפש . היוורש , כטוהו יורש להגיד שלא היה כוונת המכה אלא , להיות יורשו , וכענין הדקת וגם ירשת (מ"א כ"א י"ט) . לבלתי שום וגו' , כלומר אינם מתכוונים לש"ס , אלא לבלתי שום לאישי שארית , כדי שירשו הם נכסי בעלי , כי אין דינו מסור לפני אדם לפי שאין מגיל ביניהם , ולא היה שם עדים והמראה , גם לא יחס לנכס

אבל ואל-הסוכי שמן והיית באשה זה ימים רבים מת-אבלת על-מת : (ג) ובאת אל-המלך ודברת אליו בדבר הזה וישם יואב את-הדברים בפיה : (ד) והאמר האשה התקעית אל-המלך והפל על-אפיה ארצה והשתחו והאמר הושיעה המלך : (ה) ויאמר-לה המלך מה-לך והאמר אבל אשה אלמנה אני וימת אישי : (ו) ולשפחה שני בנים וינצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויכו האחד את-האחד וימת ארו : (ז) והנה קמה כל-המשפחה על-שפחה ויאמרו הני את-מכה אחיו ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמירה

רשי ג

יד (ב) וישלח יואב תקועה . אמרו רבותינו שמן זית מגוי שם לכך חכמה מגוייה שם : (ה) אבל אשה אלמנה אני . אבל בקושטה : (ט) עלי ואמר שנפלה על אפי' וגו' . (ו) ויכו , וי' וזכוספת ומשטרויך (עיין בנאור יהושע ב'ד') . (ז) בנפש , במכת נפש , וכמוהו לא נכחו נפש . היוורש , כטוהו יורש להגיד שלא היה כוונת המכה אלא , להיות יורשו , וכענין הדקת וגם ירשת (מ"א כ"א י"ט) . לבלתי שום וגו' , כלומר אינם מתכוונים לש"ס , אלא לבלתי שום לאישי שארית , כדי שירשו הם נכסי בעלי , כי אין דינו מסור לפני אדם לפי שאין מגיל ביניהם , ולא היה שם עדים והמראה , גם לא יחס לנכס

אונד אויך איהן , דען ערכן , פֿער-
 טילגן . זיא וואָללן אַלואַ אויך דיזען
 איינציגן פֿונקן , דער מיר נאָך גבליבן ,
 אויסלעשן , אום מיינעם מאַנע ווער
 נאָמען נאָך איבררעסט צו לאַסן , אויף
 דעם ערדרייכע . (ח) דער קעניג
 שפראַך היראויף צור פֿרויא : געה נור
 נאָך הויזע , איך ווערדע דיינטוועגן שאַן
 בפֿעהלע ערטהיילן . (ט) דאָ ער-
 ווירטע דיא תקועית דעם קעניג : אויף
 מיך , מיין הערר אונד קעניג , פֿאַללע
 דיא שטראַפֿע ! אויף דאָז הויז מיינעם
 פֿאַטערס ! דער קעניג אונד ויין טהראַן
 זיין דאָרויך גרעכטפֿערטיגט .

(י) דער קעניג שפראַך : ווער דיר
 ווירד וואַס דאָפֿאַן זאָגן ווירד , דען לאַס
 נור צו מיר פֿיהרן ; ער ווירד דיר זאָ
 דאָן גוויס אין רוהע לאַסן . (יא) יענע
 פֿרועצטע ווירד : דער קעניג גרענקע

דאָך באור

כנאלי הדם , אלא רק להרג שארית אישי
 (מרד"ק) . (ח) אצוה עליך , בשבילך ,
 כלומר אטוה לחקור ולדרוש הדבר לדעת
 אמתו . ולפי שתכלית האשה הית' לשמוע
 צפידוש מפי המלך שיכיל את בנה ממות , כדי
 לסנב הדבר על אבטלוס , לא נחה דעתה
 בתשובה זאת , והוסיפה מענה על מענה ,
 עד שהביאה את המלך להשבע סי' וגו' .
 (ט) עלי וגו' , לדעת המפרשים אמקה זאת
 לכבוד המלך , ובלבה הפכה וחשבה שעון יהיה על המלך , אם לא יטוה כאשר דבר . והנכון
 לדעתי כי טעם עלי כמו עלי קללתך בני (בראשית כ"ו ג'), וטעם עון עונש , כמו גדול עוני
 מכאן , כלומר חככי אקבל העונש עלי ועל בית אבי , זהיתה כוונתה צוה כמו שכתב מהר"א
 לפתות את המלך שיאמין את דברי' מבלי שצריך לחקור את הדבר , אבל יחריץ מוד משפטו על דבר
 בנה , כי העון יהי' עליה אם לא כדברי' כן הוא , והמלך וכסאונקי במה שיטעו , אחרי שסמך
 על דבריה . (י) והבאתו , נא שלא כמשפט כמו לוכד טוכס , והראו והבאתיו . ואפשר
 כי הו' איכנה כנוי הפעול , אלא נוספת כו' של ויכו לעיל פסוק ו' . ורד"ק כתב שאמר זה
 כנגד אחד מכערו העומדים שסדוחק . לגעת , ת' לאנוקא , מרגסרק הכוונה , וכן
 בל"א . (יא) מהרבח , מנבין הכבד הנוסף , והוא יוצא לשלישי (פֿרמעהרן לאסן) ,
 והמ"ס נאה במקום שלילה , וכמהו ועל העבים אנוה מהמטיר עליו מער (ישעיה ה' ו') .
 ועניו , אל יתן המלך שירכו גואלי

גם אתה יורש וכבו את-
 גחלתי אשר נשארה לבלתי
 שום לאיש שם ושארית על-
 פני האדמה : (ח) ויאמר המלך
 אל האשה לכי לביתך ויבני
 אצוה עליך : (ט) ותאמר האשה
 התקועית אל המלך עלי אדני
 המלך העון ועל בית אבי
 והמלך וכסאו נקי : (י) ויאמר
 המלך המדבר אליך והבאתו
 אלי ולא יסיף עוד לגעת בך :
 (יא) והאמר יזכר-נא המלך

שום ק' את

רשי

(ט) עלי אדוני העון . כנוי הוא
 לכבודו כלומר אתה מדחה אותי לאומר
 אני מנו' עליך ואני חלך לדרכי ואת' לא
 תנו' עלי וצני יסרג על מי העון הזה :
 (יא) יזכר נא המלך את ה' . שהקפ'ו
 על אורך סדרך להטיל נפשות שאמר
 והשיגו

הנכון
 עון עונש , כמו גדול עוני
 מכאן , כלומר חככי אקבל העונש עלי ועל בית אבי , זהיתה כוונתה צוה כמו שכתב מהר"א
 לפתות את המלך שיאמין את דברי' מבלי שצריך לחקור את הדבר , אבל יחריץ מוד משפטו על דבר
 בנה , כי העון יהי' עליה אם לא כדברי' כן הוא , והמלך וכסאונקי במה שיטעו , אחרי שסמך
 על דבריה . (י) והבאתו , נא שלא כמשפט כמו לוכד טוכס , והראו והבאתיו . ואפשר
 כי הו' איכנה כנוי הפעול , אלא נוספת כו' של ויכו לעיל פסוק ו' . ורד"ק כתב שאמר זה
 כנגד אחד מכערו העומדים שסדוחק . לגעת , ת' לאנוקא , מרגסרק הכוונה , וכן
 בל"א . (יא) מהרבח , מנבין הכבד הנוסף , והוא יוצא לשלישי (פֿרמעהרן לאסן) ,
 והמ"ס נאה במקום שלילה , וכמהו ועל העבים אנוה מהמטיר עליו מער (ישעיה ה' ו') .
 ועניו , אל יתן המלך שירכו גואלי

הדם

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִהַרְבֵּית גֹּאֲלֵךְ
הָדָם לְשִׁחַת וְלֹא יִשְׁמְדוּ אֶת־
בְּנֵי־וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה אִם־יִפְלֹא
מִשְׁעֶרְתָּ בְּנֶךְ אֶרְצָה :
(יב) וַהֲאֹמֶר הָאִשָּׁה הַדַּבְרָנָא
וְשִׁפְחָתְךָ אֶל־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ דָּבַר
וַיֹּאמֶר דִּבְרֵי : (יג) וַהֲאֹמֶר
הָאִשָּׁה וְלָמָּה חִשְׁבָתְךָ מִזֹּאת
עַל־עַם אֱלֹהִים וּמִדְּבַר הַמֶּלֶךְ
הַדָּבָר הַזֶּה כְּאִשִּׁים לְבִלְתִּי הָשִׁיב
הַמֶּלֶךְ אֶת־נִדְחוֹ : (יד) כִּי־מוֹת
נָמוּת וּבְמִים הַנְּגָרִים אֶרְצָה

מהרבת ק' אשר

ואראו ויגדו דעם וואסער עהנליך , דאז דאהין רינט אויף דען באדן , אונד

דאך אן גאטט דען עויגן , אונד פֿר־
היטע , דאס דיא בלוטרעדער ניכט נאך
מעהר פֿרדערבן אנריכטן , דאס זיג
נעמליך מיינן זאָהן ניכט פֿרטיילגן ! דא
שוואַר דער קעניג : זא וואָהר דער
עוויגע לעכט , עם זאלל פֿאָן דיינעם
זאָהנע קיינע האַרע צור ערדע פֿאללן .
(יב) נון שפראך דיא פֿרויא : ערלויבע
דאך , דאס דיינע מאַגד מיינעם העררן
אונד קעניג נאך עטוואַס זאָגען דאָרף !
יענר שפראך : דוא קאנסט רעדן .

(יג) דא שפראך זיא : וויא קאנסט דוא
דערגלייכן פֿאָן גאטטס פֿאלק דענקן ?
דאך נאכדעם דער קעניג דא גשפראכן ,
איזט יא דיעס פֿרפֿאהרן העכסט אונד
גרעכט , דאס דער קעניג זיינען פֿר־
שטאַסענן ניכט צוריק קאָממן לעסט .
(יד) דען וויר מיסן יא אללע שטערבן ,

דאז דאהין רינט אויף דען באדן , אונד

ניכט

רש"י

באור

הדס לשחת, וטעם הרבת, כי האחד נשחת
כבר, וגואלי הדס ירבו לשחת גם את השני .
והשיבה זאת על שדסה אותם המלך בדקוי אחר
לאמר היודבר אליך וגו' בלי לחוות דעתו
כרונה, והכוונה שבנדון בזה אין להתרשל
כי אם לא יטו המלך, לא ימתינו גואלי הדס,
וישחיתו בני הנשאר טרם חוכל לבוא עוד אל
המלך . (יג) ולמה חשבת, שיאנו להכות
כפס חגס לטובתם . ובדבר וגו' , כלומר
מן דבר המלך אודת בני ידעתו עתה , שנס
אין משפט עית אל כן אבשלים , כי משפטו
משפט בני שוים, ובדלי אין בלבך להרני ,
ואם קן הדבר הזה כאשם לבלתי השיב את
כדוי , כלומר לעזוב אותו מכודת בין עם אהי
כבר, ומגורש מהסתפס בנחלתה' . (יד) כי
מות וגו' , היקרא הזה סתום מאוד, ומפרשי
הפסע לא הגיעו עד תכליתו , כאשר תראה
בעמך הקורא הנעים אם תעיין בס . ויפה

והשיגו כי ירצה הדרך וחסו מהרצות
גואל הדס לשחת וחתם דוחס אותי :
(יג) ולמה השבתה כזאת . שחשדת
לישראל שיבואו להרוג את השני בלא
עוים וסתראם : ומדבר הוולך הדבר
הזה כאשם . וסדבר הזה שחרגת
לאחרים שאמרת לי לא יפול משערת
בן ארצה עכשו שאגלה שאין הדבר
הזה אלא על שני בניך חל תתחרט
לאמר דברתי זה כאשם והכני חזר בי
לבלתי השיב המלך את אבשלוס שגדחה
מומו וברח לו : ומדבר המלך :
חוקי"ן פרלטי"ש בלע"ז (O que
non parlale. בל"ח הדס איהר ניכט
אזוא רעדטע) : (יד) כי מות נמות .

ניכט ווידר אויף גשעפֿט ווערדן קאן—
גאטט פֿרצייהט דאן דער הינגעשיידענע
זעללע ניכט מעהר ; מאן מוס דאהער
דארויף בדאכט זיין , דאס ניכט זיין
זינד פֿאללענדס פֿאן איהם אכגֿיהרט
ווערדע . (טו) איצט (גשטעה איך ,)
דאס איך דעם קעניג מיינס העררן דיא
פֿארשטעל-

אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִשָּׂא אֱלֹהִים
נַפֶּשׁ וְחָשַׁב מַה־שְּׂבוֹת לְבַלְתִּי
יָדָה מִמֶּנּוּ נְדָה : (טו) וְעַתָּה
אֲשֶׁר־בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֲדַנִּי

באור

רשי

אמר עליו הרבר' ה'קן ויוול בספרו גן נעול
(בבית השני חדר י"א) , אחרי שהכתוב
תאר לאשה נשם חכמה , לא יתכן שלא יהיה
כל דבריה כמשפט וכהלכה , כי חכם לא יענה
דעת רוח' והנה הרב הנ"ל אחרי שהביא שם
ד' פירושים ממהרי"א והשיג עליהם דרך בו
דרך קדש , ע"ש ותמצא נועם לנפשך , אבל לא אחד מאדוני הרב נר"ו שיש לו דברים לטעון
עליו , כי אם כדבריו כן הוא שהיתה כל השתדלות התקועית להטות את המלך שלא ימות את
אנשלוס , אם כן אחרי שחרן לה המלך שאין לבנה משפ' מות , מה לה לדב' עוד ולהוכיח ולהפוך
בזכות אנשלוס , לא היה לה אלא להשוות את דבר משפט בנה עם דבר אנשלוס , ונודחי לא
יעשה המלך נגד היושר והטק , גם ממשמעות לשונה לבלתי השב המלך את נדחו כראה , שלא
היתה תכליתה להכיל את אנשלו' מדין מות , לא להשיבו א' אביוול מולדת , וכן לקמן ממאמר דוד
א' יואב , ולך השב את הנער , נראה שתכלית בקשתם לא היתה אלא על ההשבה , ועוד אם ריק
בקאו להכיל את נפשו ממות , מה זה יגעו ועמלו להשיבו , הלא דים בשנתו בנשור ? גם לפ"ז
רצה להם דוד יותר מאשר בקשו . אלא ודאי היתה כוונתם שישב המלך איתו , ולא יהיה מבדק
ומגורש בין עם אל כבוד כמו שנארתי . והפסוק הזה לנות טעם ותוקף אל מה שאמרה , שהדבר
כאשם לבלתי השב המלך את נדחו , ופי' אחרי שכולנו מעותדי' למות , ואין לנו יודעים קיינו ,
ואם מתנו או כמים הנגרים נחנו , שלא נשוב בארץ החי' , כמים הנשפכים ובבלעים בקרקע ,
אשר לא יאספו , ואז לא ישא אלהים נפש , פי' אין סליחה אחרי המות , (כ"ש הרבר' ה' ויוול
נר"ו) , ואם מת אדם נחטאו הוא מעות לא יוכל לתקן . וכעין שאמרו חז"ל העולם הזה
דומה לפרוודור וכו' , לפיכך עלינו לחשוב מחשבות שלא ימות הקיטא נחטאו , לא לתת לו
מקום לעשות תשובה לבל ידח מעם ה' , וטעם נדח פה כמו ונדחת והשתחווית (דברים ד' י"ט)
(או נוכל לומר ג"כ , כיוקשב מחשבות מוסב על אלהים , שחשב לנות דרכי התשובה ,
והנדח ישוב וירפא לו , והראשון יותר נכון .) וא"כ גם המלך יחשוב להשיב את נדחו , כי
אם נשאר בין העמים שוכמי אלהים הנאמן , יהיה נדח לנמרי מעם ה' , ולא ישוב מחטאו ,
ואולי פתאום יבא יומו ויגוע בעונו , ולפי הכוונה הזאת תרנמתי . לא יאספו , הטפות
הנגרים אי אפשר להאסף עוד . (טו) ועתה וגו' , עתה התנבלה לפני המלך על שכונה לו
במעשה

ודיינו בחותו עונש ולח ישא חלקים נפש
איש מן המיתה לפיכך חשב המלך
מהשבות לבלתי ידה ממונו נדה :
(טו) ועתה אשר באתי לדבר אל
המלך

אבל לא אחד מאדוני הרב נר"ו שיש לו דברים לטעון
עליו , כי אם כדבריו כן הוא שהיתה כל השתדלות התקועית להטות את המלך שלא ימות את
אנשלוס , אם כן אחרי שחרן לה המלך שאין לבנה משפ' מות , מה לה לדב' עוד ולהוכיח ולהפוך
בזכות אנשלוס , לא היה לה אלא להשוות את דבר משפט בנה עם דבר אנשלוס , ונודחי לא
יעשה המלך נגד היושר והטק , גם ממשמעות לשונה לבלתי השב המלך את נדחו כראה , שלא
היתה תכליתה להכיל את אנשלו' מדין מות , לא להשיבו א' אביוול מולדת , וכן לקמן ממאמר דוד
א' יואב , ולך השב את הנער , נראה שתכלית בקשתם לא היתה אלא על ההשבה , ועוד אם ריק
בקאו להכיל את נפשו ממות , מה זה יגעו ועמלו להשיבו , הלא דים בשנתו בנשור ? גם לפ"ז
רצה להם דוד יותר מאשר בקשו . אלא ודאי היתה כוונתם שישב המלך איתו , ולא יהיה מבדק
ומגורש בין עם אל כבוד כמו שנארתי . והפסוק הזה לנות טעם ותוקף אל מה שאמרה , שהדבר
כאשם לבלתי השב המלך את נדחו , ופי' אחרי שכולנו מעותדי' למות , ואין לנו יודעים קיינו ,
ואם מתנו או כמים הנגרים נחנו , שלא נשוב בארץ החי' , כמים הנשפכים ובבלעים בקרקע ,
אשר לא יאספו , ואז לא ישא אלהים נפש , פי' אין סליחה אחרי המות , (כ"ש הרבר' ה' ויוול
נר"ו) , ואם מת אדם נחטאו הוא מעות לא יוכל לתקן . וכעין שאמרו חז"ל העולם הזה
דומה לפרוודור וכו' , לפיכך עלינו לחשוב מחשבות שלא ימות הקיטא נחטאו , לא לתת לו
מקום לעשות תשובה לבל ידח מעם ה' , וטעם נדח פה כמו ונדחת והשתחווית (דברים ד' י"ט)
(או נוכל לומר ג"כ , כיוקשב מחשבות מוסב על אלהים , שחשב לנות דרכי התשובה ,
והנדח ישוב וירפא לו , והראשון יותר נכון .) וא"כ גם המלך יחשוב להשיב את נדחו , כי
אם נשאר בין העמים שוכמי אלהים הנאמן , יהיה נדח לנמרי מעם ה' , ולא ישוב מחטאו ,
ואולי פתאום יבא יומו ויגוע בעונו , ולפי הכוונה הזאת תרנמתי . לא יאספו , הטפות
הנגרים אי אפשר להאסף עוד . (טו) ועתה וגו' , עתה התנבלה לפני המלך על שכונה לו
במעשה

מכלל יופי

יד (ה) אבל , ענינו אמת : ויבו האחר , הכינוי טרם הידיעה :
(ט) עלי אדני המלך , כנחה לכבוד המלך : (יא) משערת בנך ארצה ,
משער ריש בריך : (יג) אח נדחו , תאר מכנין נפעל , בא בדגש לחסרון נז"פ"א
הפועל : (יד) הנגרים , ענין ההחכה במשמעו : (טו) כיראני , עבר מכנין
פיעל

שמואל ב יד

הרגום אשכנזי מב

אֲדַנִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יִרְאֵנִי
הָעַם וְהֵאמֵר שִׁפְחַתְךָ אֲדַבְּרָהָּ
בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲוֹלֵי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ
אֶת־דְּבַר אִמָּתוֹ: (טו) כִּי יִשְׁמַע
הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־אִמָּתוֹ מִכַּף
הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת־בְּנֵי
יַחַד מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים: (יו) וְהֵאמֵר
שִׁפְחַתְךָ יְהוֹדֶנָּה דְּבַר־אֲדַנִּי
הַמֶּלֶךְ לְמַנְחָה כִּי כִּמְלִיכָה
הָאֱלֹהִים בֵּן אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ
הַטּוֹב וְהָרַע וַיְהִי אֱלֹהֵיךָ יְהִי
עִמָּךְ: (יח) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר

פֶּאֶרשטעללונג אויף דיזע אַרט צו מאַכן
קאַם , בלאַס ווייל: מיר דיא לייטע
באנגע מאכטן — : אלליין דייע מאגד
דאכטע , זיך ווילל עס וואגען דעם
קעניגע עטוואס פֶּאַרצושטעללן , פֶּילֶ
לייכט גוועהרט ער דאז גוזך ויינד מאגד .
(טו) נעמליך , ווען דער קעניג ווירד
גהער געבן , זיינע מאגד פֶּאַן דער האַנד
איינס מאנס צו רעטן , דער מיך זאַמט
מיינס זאַהנע פֶּאַן דעם ערכטהייל גאַטטס
אויסטילגן וואַללע . (יו) דאַן , זאָ
דאכטע דייע מאגד , ווירד דער איינגע
אויסשפרוך מיינס העררן אונד קעניגס
איהם צור בערוהיגונג דיהען ; דען מייזן
דערר אונד קעניג אויט יא וויא זייז
ענגל גאַטטס , צו פֶּרשטעהן וואס גוט
אַדר שערליך אויט . דער עוויגע דיין
גאַטט זייא נון מיט דיר ! (יח) דער

קעניג פֶּינג דארויף אן אונד שפראך צור
רש"י

באור

המלך אדוני את הדבר הזה כי יראני
עלי ועל בני : כי יראוני העם .
הפחידוני מלכק את אדוני על בני פן
יכעוס עלי . ותאמר שפחתך הדברה
נא . כענין זה אולי יעשה וגומר :
(טו) כי ישמע המלך אלי להניל את
אמתו מכף האיש . הבא להרוג את בני
ולהשמידני יחד מנחלת אלהים :
(יו) ותאמר שפחתך . מואחר שינוס
המלך עלי . יהיה דברו למנוח לבני כי
לא ישבו מדברו הטוב כי כמלאך ה'
אדני המלך ולא יחזירו כעם ושנאה
וודברו

במעשה בנה ולא הגידה לו מתחילה את כל
לבה מבלי סבב הדבר , ותאמר : אשר באתי
לדבר למלך במשל הזה , על כי יראוני העם
לנקש על בן אדני , פן יכעוס עלי ולא ישמע
לדברי , לכן ותאמר שפחתך הדברה כענין
הזה אולי יעשה וגו' . (טו) כי ישמע וגו' ,
כלומר אם ישמע אז יהיה דבר המלך לענינו
למנוחה על דבר בני . (יו) כי כמלאך וגו' ,
ידוע שכל מי שהוא משועבד להתפעלויותיו ,
אם תתגברנה עליו , לא ישמע עוד לקול
השכל , ולא יטה אזנו להאזין מה שטוב או רע
לו , כי כרוך הוא אסרי התשוקה המושלת בו ,
מבלתי יכולת לפרוק מעליו עול ממסלתה , לא
כן איש חיל המושל ברוחו , כי זה ישמע הטוב
והרע , יחזיק בראשון ויכח ידיו מהאחרון .
ואדם כזה יש לדמות למלאכי מעלה שאין
תגבורת כח התפעלויות שייך אליהם , לפי שכל השכל וכח התשוקה , אשר מחזירים יולדו
ההתפעלויות יש בהם בערך השווי (כמו שכתב הרמב"ן בענין עין הדעת ע"ש) ולזה
כיונה האשה באמרה אל המלך שהוא כמלאך האלהים לשמוע הטוב והרע , כלומר שלא
יודו בו סרון אסו וקנאתו על אנשלוס , ולא יעכבוהו מעשות הטוב והישר לעשות לו . יהי

פרויה : איך ביטטע , פרליונגע מיך
 איינע זאכע ניכט , ווארויף איך דיך
 פראגען ווילל . דיא פרווא ערווידרטע :
 מיין הערר אונד קעניג גרוהע נור צו
 שפרעכן . (יט) דא פראגטע דער
 קעניג : איזט ניכט יואב מיט דיר היראין
 פרשטאנדן ? דיא פרווא אנטווארטטע ,
 אונד שפראך : ביים לעבן דיינר זעעלע
 מיין הערר אונד קעניג ! עס איזט ניכט
 מעגליך ווערר רעכטס נאך לינקס אויס-
 צווייכען , בייא אללעס , אום וואס
 מיין הערר אונד קעניג פראגט . יא דיין
 קנעכט יואב האט מיר'ס בפאהלען ,
 ער האט דיינער מאגד אללע דינע וואר-
 טע אין דען מונד גלעגט . (כ) אום דער
 זאכע איינע אנדרע ווענדונג צו געבן ,
 טאט דיוס דיין קנעכט יואב , אבר מיין
 הערר איזט זא ווייזע וויא איין ענגל
 גאטטעס , ער ווייס אללעס וואס אים
 לאנדע פארגעהט . (כא) דער קעניג
 שפראך דארויף צו יואב : דא דוא דיוס
 פראנשטאלטעסט , זא רייזע דען הין ,
 אונד האלע אבשלוס צוריק .
 (כב) יואב

אל האשה אל נא חבדי ממני
 דבר אשר יאנכי שאל אהך
 והאמר האשה ידבר נא אדני
 המלך : (יט) ויאמר המלך הו
 יואב אהך בכל זאת ותען
 האשה והאמר חי נפשה אדני
 המלך יאם יאש , להמין
 ולהשמיל מפל אשר דבר אדני
 המלך כי עבדה יואב הוא צוני
 והוא שם בפי שפחה את כל
 הדברים האלה : (כ) לבעבור
 סבב את פני הדבר עשה עבדה
 יואב את הדבר הזה ואדני
 חכם כחכמת מלאך האלהים
 לדעת את כל אשר בארץ :
 (כא) ויאמר המלך אל יואב
 הנה נא עשיתי את הדבר הזה

ולך הישב את הנער את

אבשלום

באור

עשית ק'

רשי

עמד , בעזרתך , לשכך להב חמתך . (יט)
 דיר יואב , ענתו ודברו (ד"ק) . אם אש
 וגו' , כל אש שאחרי שנועה לשון שלילה ,
 וענינו , אי אפשר להכחד ולנטו' ימין או שמא ,
 מכל אשר דבר , ר"ל כל אשר שא עליו , כלומר
 אי אפשר להעלים מוחך דבר , וכן כחאה דעת
 יהונתן שרגס , אש אית למיסעי לימינא
 ולשמאלא מכל די מליל וגו' . אש , בא הא'
 תמורת יו"ד , והוא כמו אש י . כי עבדך ,
 (כ) לבעבור סבב , לגלגל עד שיכא דבר כמו של מלך לאור (רש"י) . פני הדבר , מה
 שראוי שיכפ' הדבר אליו והוא התכלי הראוי , וכאלו אמר שעשה קן כרוי שיגיע התכלית
 הראוי

וודברו הטוב : (יט) אם אש כמו
 אם יש כמו היס וכן עוד האיש בית
 רשע כמו היס : (כ) לבעבור סבב .
 לגלגל עד שיכא דבר כמו של מלך לאור :
 ודדני חכם . והבנת כי מוחת יואב
 ינחת

מאמר בפני עכמו , ומלת כי לאמת הדבר .
 פני הדבר , מה
 כרוי שיגיע התכלית
 הראוי

אֲבִשְׁלוֹם: (כב) וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל-
פָּנָיו אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּבְרַךְ אֶת-
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע
עַבְדְּךָ כִּי־מָצְאָתִי חַן בְּעֵינֶיךָ
אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּלֶךְ
אֶת־דְּבַר עַבְדְּךָ: (כג) וַיִּקָּם
יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גִּשּׁוּרָה וַיָּבִיֵא אֶת־
אֲבִשְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם: (כד) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ יִסָּב אֶל־בֵּיתוֹ וּפְנֵי לֹא
יִרְאֶה וַיִּסָּב אֲבִשְׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ
וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה:
(כה) וְכֹאֲבִשְׁלוֹם לֹא־הָיָה אִישׁ־
יָפֵה בְּכָל־יִשְׂרָאֵל לְהַלֵּל מְאֹד
מִכֹּפֶר רִגְלוֹ וְעַד קִדְקְדוֹ לֹא־הָיָה
בּוֹ מוֹם: (כו) וַיִּבְגְּלוּ אֶת־רֹאשׁוֹ
וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לַיָּמִים אֲשֶׁר
יִגְלַח כִּי־כָבַד עָלָיו וַיִּגְלְחוּ וַשְׁקֵל
אֶת־שֵׁעַר רֹאשׁוֹ מֵאֲתִים שְׁקָלִים
בַּבָּקֶן הַמֶּלֶךְ: (כו) וַיִּוָּלְדוּ
לְאֲבִשְׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָנִים וּבֵת

(כב) יואב פיל אויף דאן אנגויכט צור
ערדע, שטרעקטע זיך היין, זעגנטע
דען קעניג אונד שפראך: הייטע איזט
דיין קנעכט איבערצייגט, דאס איך
גנאדע אין דיינען אויגען גפונדען,
הערר! א קעניג! דא דא דא דיינס
קנעכטע זיינע ביטטע גוועהרסט.
(כג) יואב מאכטע זיך אלוף אויף,
ריווטע נאך גשור, אונד בראכטע
אבשלום נאך ירושלים. (כד) דא
שפראך דער קעניג: ער מאג זיך נאך
זיינער וואהנונג בגעבן, מיין אנגויכט
אבר זאל ער ניכט זעהן. אבשלום
גנאב זיך אלוף נאך זיינער וואהנונג,
אונד זאָה דעם קעניגס אנגויכט ניכט.
(כה) זאָ שען וויא אבשלום, וואָר
קיינע מאַנספערואן אין גאַנץ ישראל,
קיינר אן דעם זאָפיל צו ריהמען וואָר;
פאָן זיינער פּוֹסוֹזאַהלע ביז צום שייטעל
האַטטע ער קיינן מאַנגעל. (כו) אימר
ווען ער זיך זיין הויפט האָר אַבשערן לים,
(דיום גשאה פאָן איינער גוויסן צייט צור
אַנדערען, נעמליך ווען איהם דיא האָרע
צו בשוועהרליך וואורדן!) דא וואג עם
צוויא הונדערט שקלים נאך דעם קעניג.
ליכען גוויכטע. (כו) עם וואורדען
אבשלום דרייא זעהנע געבאָהרען אונד
איינע טאָכטער נאַמענס חמר. דינע
וואָר

אחת ושמה תמר היא היתה
עבדך ק' באור

אשה

מוזן עידן לעידן, וכן תרנמתיו, ולדעת
חז"ל טעמו משכה לשנה, ולמדו מזה שכל מי
שכר כנזיר עולם, כשהכניד שער מיקל
בתער משכה לשנה. באבן המלך, כפי משקל
קבוע מאת המלך. ואין ספק כי שקל המלך
היתה קלה עד מאוד, דאל"כ איך אפשר
לו

הראוי (רלב"ג). (כה) להלל מאוד,
שערו: לא היה אים להלל מאד. (כו)
ובגלחו, לפי קבלת חז"ל אבשלום נזיר עולם
היה, אבל מן הפסוקים לא ראו זה, ולפי
פשוטו אפשר שהי' מגדל שער ליופי להתנאות
בו (ורד"ק). מקץ ימים לימים, ת"

וואר איין פרויענצימר פאן שענר גע-
שטאלט . (כח) אלס אבשלוס
ברייטס צווייא יאהרע צוגבראכט , אונד
נאך דעם קעניגס אנגויכט ניכט גזעהן
האטע ; (כט) שיקטע ער צו יואב ,
אום איהן דעם קעניג אנצושיקען ,
דויר אכר וואלטע ניכט צו איהם קאמן ,
ער שיקטע אכרמאלס , אלליין ער וואל-
טע דאך ניכט קאמן . (ל) דא שפראך
ער צו ווינן קנעכטן : זעהט יואב'ס אקר
דארט נעבן מיינס , עס איזט מיט גערש-
טע כשטעללט , געהט אונד שטעקט
איהן אין בראנד . דא שטעקטן
שלוס'ס קנעכטע דען אקר אין
בראנד . (לא) נון מאכטע זיך יואב
אויף , קאם צו אבשלוס אינ'ס רהיו ,
אונד שפראך : ווארום האבן דינע
קנעכטע מיינען אקר אין בראנד
גשטעקט ? (לב) אבשלוס ערווידער-
טע

אִשָּׁה יִפֶּת מְרָאָה : (כח) וַיֵּשֶׁב
אֲבִשְׁלוֹם בִּירוּשָׁלַם שְׁנֵהַיִם
יָמִים וּפְגִי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה :
(כט) וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם אֶל-יֹאָב
לְשַׁלַּח אֹתוֹ אֶל-הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה
לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח עוֹד שְׁנִיָּה וְלֹא
אָבָה לָבוֹא : (ל) וַיֹּאמֶר אֶל-
עֲבָדָיו רְאוּ חִלְקָת יֹאָב אֶל-יָדֵי
וְלוֹ-שָׁם שְׁעָרִים לָכֵן וְהוֹצִיתִיהָ
בְּאֵשׁ וַיִּצִיתוּ עֲבָדֵי אֲבִשְׁלוֹם אֶת-
הַחִלְקָה בְּאֵשׁ : (לא) וַיָּקָם יֹאָב
וַיָּבֹא אֶל-אֲבִשְׁלוֹם הַבַּיִתָּה וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לָמָּה הִצִּיתוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-
הַחִלְקָה אֲשֶׁר-לִי בְּאֵשׁ :

(לב) וַיֹּאמֶר אֲבִשְׁלוֹם אֶל-יֹאָב

הנה

והציהוה ק' רשי

באור

ינחת : (ל) חל ידי . סמוך לרשותי
במקום שאני יכול להזיק : חל ידי .
חינו'יש חי'שש (ר"ל חני מעם
חי'ש'ש , Enmes aifes. כל"ח אן
מיינר זייטע , כמו במדבר ב' י"ז , ש"ח
ו"ט ג') : (לא) והמיתני . ויהרוג
חותי המלך : (א) וחמשים

לו לשאת את שער ראשו ? (ל) והציהוה ,
כן הוא הקרי , וכן נכון , כי מנחנו כל פעלי
פ"יחס עין הפעל גד"י שהולכים על משקל
חסרי פ"א , מלבד ינח היונא מכלל זה .
והטעם אמרו המדקדקים לפי שטעם להס'יף
במנחא גד"י עם סמך , ולכך נשנט פ"א
הפעל ונשלם עם דגש להיות הנד"י נרנש
במנחא . (לב) והמתני , יחיד נסתר עם
כנוי הפעול מדבר בעדו כמו הַיְשִׁיבֵנִי ,

כלומר והמית אותי המלך .

מ כ ל ל י ו פ י טו (ב) והשכים

פיעל הדגוש על משקל גרשוני פי' הפהירוני : (יט) ולהשמיל , בלא פ' שמא :
(כב) א פניו , כמו על פניו : (כו) באבן המלך , ר"ל במשקל המלך :
(ל) חלקת יואב , נקראת אחות השרה חלקה לפי שזו חלקא' וזו חלקא' : א
ידי , סמוך לגבול' : והציהוה , כתיב ע"ד נפ"י למ"ב שהוא עצמו ילך עמהם :
טו (ג) ראה

הנה שלחתי אליך ולאמר בוא
הנה ואשלחה אתה אל המלך
לאמר למה באתי מגשור טוב
לי עד אנשים ועתה אראה פני
המלך ואם ישיבי עון והמתני :
(לג) ויבא יואב אל המלך ויגד
לו ויקרא אל אבשלום ויבא אל
המלך וישתחו לו על אפיו
ארצה לפני המלך וישק המלך
לאבשלום :

טו (א) ויהי מאחרי כן ויעש
לו אבשלום מרכבה
וקסים וחמשים איש רצים
לפניו : (ב) והשקים אבשלום
ועמד על יד דרך השער
ויהי פל האיש אשר יהיה לו
ריב לבוא אל המלך למשפט
ויקרא אבשלום אליו ויאמר אי
מזה עיר אתה ויאמר מאחד
שבטי ישראל עבדך :
(ג) ויאמר אליו אבשלום ראה

דברך רשי

טו (א) וחמשים איש וגו' .
כולם נטולי טחול וחקוקי כפות
רגלים : (ב) והשקים אבשלום .
בכל בקר : מ אחד שנטי ישראל עבדך .
משנט

טע איהם : ויה ! איך האכע צו דיר
גשיקט , אונד דיר זאגן לאסן : קאם
צו מיר , איך וויל דיר דעם קעניג זאגן
שיקען , אונד איהם זאגען לאסן :
וואצו בין איך פאן נשור גקאממן ?
עס וועהרע מיר ליבר , ווען איך גאך
דארט וועהרע . איך מוס אלזא דעם
קעניגס אנגויכט זעהן ; אדר בין איך
שטראפבאר , זא מעגע ער מיך אומ-
ברינגן . (לג) יואב גינג היראויף צום
קעניג , אונד שטעללע עס איהם פאר .
ווארויף דוור אבשלום צו זיך קאממן
לים . ער ערשין פאר דעם קעניג ,
ווארף זיך אויף דאן אנגויכט צור ערדע
הין , אונד דער קעניג קיסטע
אבשלום .

טו (א) ניכט לאנגע נאכהער ,
שאפטע זיך אבשלום וואגען אונד
פפערדעאן , נעכסט פונפציג מאן ,
דיא פאר איהם הערליפען . (ב) ער
שטאנד גוועתנליך פריהצייטיג אויף ,
אונד שטעלטע זיך אן דען וועג , דער
צום טאהרע פיהרט ; ווער נון איינע
שטרייטזאכע האטע , אונד צום קעניג
פאר גריכט וואלטע , דען ריף אבשלום
צו זיך אונד שפראך : אויס וועלכר
שטאט כיוט דוא ? יענר בעשיד איהם
דאן , אויס וועלכם שטאממע ישראל'ס
ער וואר . (ג) דא שפראך אבשלום
צו איהם : ויה ! ריינע ווארטע זינד
גוט

באור

טו (ב) והשקים , כן היה מנהגו בכל
בקר (ד"ק) . על יד דרך השער,
ר"ל על מקום שם יעברו העוברים לבא אל
שער המלך (ד"ל בג) . אי מזה , כמו
מאזה . (ג) ראה וגו' , אחרי שאתר לו
האיש